

6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 27.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-28>

**REGARDING CRIMINAL RESPONSIBILITY
FOR CONCEALING CRIMINAL OFFENSES
FROM REGISTRATION**

**ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ПРИХОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ВІД ОБЛІКУ**

Suprun-Kovalchuk T. M.

*candidate of legal sciences,
associate professor,
associate professor of the Department
of Socio-Economic Disciplines
of the Communal Institution of Higher
Education "Barsky Humanitarian
and Pedagogical College named
after Mykhailo Hrushevskiy"
Bar, Vinnytsia region, Ukraine*

Супрун-Ковальчук Т. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-
економічних дисциплін
Комунальний заклад вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний
коледж імені Михайла Грушевського»
м. Бар, Вінницької обл., Україна*

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) у частині першій ст. 214 зобов'язує слідчого, дізнавача, прокурора невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Частиною третьою ст. 214 цього ж Кодексу слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти

та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. При цьому відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

А в частині п'ятій ст. 214 КПК України конкретизований перелік відомостей, що вносяться до ЄРДР, зокрема про: 1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; 5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та / або розпочав досудове розслідування; 7) інші обставини, передбачені положенням про ЄРДР. Крім того, в ЄРДР автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

Правовою підставою для утворенні і ведення ЄРДР є КПК України, Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення (затверджений наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298).

Як бачимо, у чинному законодавстві і підзаконних актах чітко виписаний порядок внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та початок досудового розслідування.

Однак, на практиці трапляються істотні порушення цих законодавчих приписів.

Так, у 2019 році керівництво Національної поліції України завершило службове розслідування щодо ситуації із реєстрацією злочинів у поліції Львівської області. Таку перевірку ініціювала обласна прокуратура після оприлюднення інформації у грудні 2019 року, про те, що керівник слідчого підрозділу обласної поліції Наталія Харченко нібито давала вказівки підлеглим щодо невнесення інформації про злочини до ЄРДР, щоб не псувати статистику. Як наслідок, керівництво Національної поліції покарало 123 львівських поліцейських, включаючи саму Наталю Харченко, притягнувши їх до дисциплінарної відповідальності.

Згодом прокурор Львівської області Ірина Діденко повідомила, що отримала відповідь від керівництва Національної поліції України щодо завершення службового розслідування у Головному управлінні поліції Львівської області: «Під час службового розслідування підтверджено наявність підстав для притягнення до відповідальності 123 працівників обласного управління поліції, серед яких і керівник слідства. Відомо, що до 123 працівників поліції вже застосовано відповідні дисциплінарні стягнення».

При цьому керівництво Національної поліції не вказало, які саме дисциплінарні стягнення застосовувало керівництво обласної поліції Львівської області. Відповідно до законодавства, до них можуть застосовуватися різні види дисциплінарних стягнень – від зауваження та догани до звільнення з посади та поліції. У поліції Львівської області повідомили, що за результатами перевірки до працівників застосували різні дисциплінарні стягнення, проте ніхто не був звільнений [1].

З початку російсько-української війни ситуація із внесенням інформації про кримінальні правопорушення до ЄРДР погіршилась. Про це повідомляється у низці публікацій [2; 3; 4 та ін.].

Проблема у даному випадку не в самих приписах кримінального процесуального законодавства, а в хибній практиці виконання цих приписів. Що у свою чергу наносить значну шкоду суспільству, яка полягає у такому: збільшується кількість латентних кримінальних правопорушень; правопорушники відчуючи слабкість держави у протидії кримінальним правопорушенням продовжують їх вчиняти; керівництву держави і громадянському суспільству подаються статистичні відомості про кількість вчинених кримінальних правопорушень, які не відповідають дійсності, що не дає можливості вживати адекватних заходів; систематично порушуються права та законні інтереси громадян; не відшкодовується шкода завдана кримінальними правопорушеннями як окремим громадянам так і державі чи громадським об'єднанням; невчасно розпочинається досудове розслідування, що призводить до втрати частини доказів, якщо б вони були виявлені і вилучені раніше; окремі правоохоронці мотивуються на подальше безвідповідальне ставлення до приписів чинного процесуального законодавства.

Проблемні питання внесення інформації про кримінальні правопорушення до ЄРДР розглядали у своїх публікаціях: І. Бабенко, А. Казакевич, А. Карвацький, Є. Лук'янчиков, А. Мироненко, В. Михайленко, Є. Морозов, В. Трофименко, К. Юртаєва, інші науковців і практики.

Однак питання відповідальності за приховування інформації про кримінальні правопорушення від обліку, в основному розглядалося лише у низці зарубіжних публікацій, без звернення до чинного законодавства України та практики його використання.

Метою даної публікації є обґрунтування доцільності введення кримінальної відповідальності за приховування кримінальних правопорушень від обліку.

Для досягнення поставленої мети у даному дослідженні застосовано такі методи наукового пізнання: спостереження, порівняння, абстрагування, аналіз, синтез тощо.

Здійснений нами аналіз публікацій та вітчизняної практики початку досудового розслідування кримінальних правопорушень показує, що факти приховування таких правопорушень від обліку отримали на протязі останніх років широке поширення.

Належний облік кримінальних правопорушень необхідний не лише для вчасного захисту прав потерпілих, але й для правильної оцінки криміногенної обстановки, як в межах певного регіону держави так і в цілому в Україні, а також для життя організаційних і оперативних заходів щодо протидії злочинності.

Приховування кримінальних правопорушень тягне за собою фактично звільнення правопорушників від кримінального переслідування та покарання, породжує у них відчуття безкарності, провокує їх на вчинення нових, нерідко ще більш небезпечних злочинів.

Крім того, таке приховування затягує початок досудового розслідування, перешкоджає активному проведенню слідчих дій, збільшує ризик втрати доказів, утруднює подальше розслідування та зменшує шанс на розкриття злочинів. Полегшує можливість осіб, що вчинили кримінальні правопорушення втекти у іншу місцевість, заховатися від правоохоронних органів, ухилитися від кримінальної відповідальності.

На нашу думку, приховування кримінального правопорушення від обліку може здійснюватися як у формі дії, так і бездіяльністю, що залежить від способу приховування. Вважаємо, що в окремих випадках слідчий, дізнавач чи прокурор не виконує встановленого порядку щодо внесення інформації до ЄРДР про кримінальне правопорушення, тобто проявляє бездіяльність.

Безпосередніми причинами приховування кримінальних правопорушень від обліку можуть бути: непрофесіоналізм, особиста користь або інша зацікавленість, прагнення покращити показники діяльності підрозділу, зокрема і власні показники. Що веде відповідно до спотворення державної статистики.

Розглядаючи правові питання приховування кримінальних правопорушень від обліку, теоретикам необхідно ще вирішити, що саме реєструється на момент прийняття рішення про внесення інформації до ЄРДР сама «інформація з ознаками кримінального правопорушення» чи «повідомлення, заява про кримінальне правопорушення», і виходячи із цього, конструювати відповідну статтю Кримінального кодексу України, яка б передбачала відповідальність за приховування кримінального правопорушення від обліку.

На нашу думку, кримінально караними мають бути дії чи бездіяльність, які полягають у незаконній відмові від прийому і реєстрації заяви про кримінальне правопорушення, а також невиконання або неналежне виконання слідчим, дізнавачем, прокурором повноважень і обов'язків щодо прийому, реєстрації, перевірки повідомлень про кримінальні правопорушення. У зв'язку із цим кримінально караними мають бути і різноманітні фальсифікації матеріалів, пов'язаних із приховуванням кримінальних правопорушень (наприклад, матеріалів перевірок, в яких мова йде про виявлення кримінального правопорушення).

Отже, на нашу думку, доцільно під приховуванням кримінальних правопорушень від обліку розуміти незаконні дії (бездіяльність) слідчого, дізнавача, прокурора або іншої особи уповноваженої приймати заяви, повідомлення про кримінальні правопорушення, яка полягає у невжитті встановлених кримінальним процесуальним законодавством рішень і заходів, що тягне за собою невідображення відомостей про кримінальне правопорушення в офіційній статистиці. Відповідно вчинення таких дій в умовах воєнного стану, має бути кваліфікуючою ознакою аналізованого кримінального правопорушення

Література:

1. Шутка Н. Прокуратура проведе перевірку через скандал із реєстрацією злочинів у поліції Львівщини. *Інтернет-видання ZAHID.NET*. 04.12.2019. URL: https://zaxid.net/prokuratura_provede_perevirku_cherez_skandal_iz_reyestratsiyeyu_zlochyniv_u_politsiyi_lvivsh_hini_n1494065 (дата звернення: 30.01.2014).

2. Поліція не відкрила провадження щодо нападу на правозахисників. УГСПЛ подає скарги. Українська Гельсінська спілка з прав людини. 26.09.2022. *Офіційний сайт Української Гельсінської спілки з прав людини*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/politsiia-ne-vidkryla-provadhennia-shchodo-napadu-na-pravozakhysnykiv-uhspl-podaie-skarhy/> (дата звернення: 31.01.2024).

3. Мамченко Н. Немає слідчих: У Кіберполіції пояснили, чому не вносять відомості про інтернет-шахрайства до ЄРДР і пересилають їх на райуправління. *Судово-юридична газета*. 21 квітня 2023. URL: <https://www.sud.ua/uk/news/publication/268191-net-sledovateley-v-kiberpolitsii-obyasnili-pochemu-ne-vnosyat-svedeniya-ob-internet-moshennichestvakh-v-erdr-i-peresylyayut-ikh-na-rayupravlenie> (дата звернення: 31.01.2024).

4. Яковлева С. Досудове розслідування: актуальна практика ВС щодо застосування норм кримінального процесуального права. *Верховний суд України. Офіційний сайт*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1354305/> (дата звернення: 31.01.2024).